Taustaa

Keväällä 2020 koronaepidemian iskiessä selvisi nopeasti, että käytössä olevilla tilastointijärjestelmillä ei saada riittävän nopeasti luotettavaa tietoa koronan sekä erilaisten rajoitustoimien vaikutuksista erilaisiin yhteiskunnan toimijoihin. Helsinki GSE käynnisti tilanteen parantamiseksi keskustelut ministeriöiden (erityisesti VM ja TEM) kanssa. Keskustelut johtivat Helsinki GSE:n Tilannehuoneen syntymiseen.

Helsinki GSE:n tutkijoiden lisäksi Tilannehuoneessa ovat aktiivisesti työskennelleet useat VATTin tutkijat sekä lisäksi tutkijoita Turun yliopistosta ja Tilastokeskuksesta. Eräillä VM:n virkamiehillä on myös pääsy Tilannehuoneen aineistoihin. Tärkeitä yhteistyökumppaneita Tilannehuoneen synnyttämisessä ja toiminnassa ovat olleet: Tilastokeskus, VATT, Verottaja, VM, TEM ja Kela.

Tuorein raportti:
https://www.helsinkigse.fi/corona/tilannehuoneen-raportti-19-11-2020-viimeisimmat-kehityskulut-tyomarkkinoilla-kotitalouksissa-ja-yrityksissa/

HS:n tuore juttu aiheesta:
https://www.hs.fi/talous/art-2000007639736.html

Tilannehuoneen vahvuudet

Tilannehuone poikkeaa kolmella keskeisellä tavalla aiemmasta datan hyödyntämisestä.

Käytössä olevan datan ajankohtaisuus:
Tilannehuoneessa hyödynnetään useita lähes reaaliaikaisia aineistoja, mistä syytä tilannekuvan piirtäminen erilaisten yhteiskunnan sektoreiden tilanteesta on mahdollista.

Yksilötasoisten aineistojen tehokas yhdistely:
Suurin osa tilannehuoneen aineistosta on yksilö- tai yritystasolla yhdisteltävissä laajoihin perusaineistoihin ja toisiinsa. Tästä syystä tilannekuva voidaan piirtää merkittävästi aiempaa monipuolisemmin ja kuvata sellaisia kytköksiä, joita aiemmin käytössä ollut tapa datan käsittelyyn ei ole mahdollistanut.

Tiivis yhteys tiedon hyödyntäjien kanssa:
Käytössä oleva koneisto tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen aineistojen hyödyntämiseen. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, millaisten tietojen poimiminen tai kuvien piirtäminen on päätöksentekijälle kaikkein hyödyllisintä. Teemme tiivistä yhteistyötä tiedon hyödyntäjien kanssa tarpeiden selvittämiseksi.

Tilannehuoneen toimintatapa

Tilannehuoneen toiminta hahmottuu kolmen prosessin kautta:

1. Datan hankinta: Teemme datan käyttöön liittyviä sopimuksia erilaisten viranomaistahojen kanssa sekä ylläpidämme olemassa oleva sopimuksia.
2. Datojen analyysi ja raportoinnin suunnittelu itsenäisesti sekä yhdessä päätöksentekijöiden kanssa: Erityisesti uusien käyttöön saatujen datojen kohdalla analyysi, raportoinnin suunnittelu sekä dialogi työn hyödyntäjien kanssa vaatii senioritutkijoiden työaikaa.
3. Raportointirutiini: Kun raportointi on suunniteltu, raportointi pyritään suunnittelemaan siten, että nopeasyklistä (viikoittaista) raportointia voidaan hoitaa junioritutkijoiden voimin.

Resursointi

Helsinki GSE on yliopistollinen toimija. Yliopistollisen toimijan ydintehtävät ovat perustutkimus ja tutkimukseen nojaava opetus. Tilannehuoneen kaltainen toiminta ei ole yliopistojen tehtävä, eikä

Tilannehuoneen suoria kuluja näin ollen voida maksaa Helsinki GSE:n toimesta. Helsinki GSE on käynnistänyt Tilannehuoneen ministeriöiden pyynnöstä tukemaan julkisen vallan päätöksentekoa koronakriisin hoidossa. Tilannehuoneen analyysejä on käytetty säännöllisesti myös Eduskunnassa. Mikäli Tilannehuone katsotaan päätöksenteon näkökulmasta hyödylliseksi, on resurssit toiminnan pyörittämiseksi saatava GSE:n ulkopuolelta.

Helsinki GSE ilmoitti kesäkuussa 2020 Tilannehuonetta jatkuvasti hyödyntävälle valtiovarainministeriölle Tilannehuoneen ylläpidon ja kehittämisen tarvitsevan ulkopuolista rahoitusta, jotta Tilannehuoneen suorat kulut eivät lankeaisi GSE:n maksettaviksi (käytännössä tämä tarkoittaisi rahoituksen vähentämistä perustehtävistä, eli opetuksesta ja tutkimuksesta). Rahoituspyyntöön suhtauduttiin hyvin suopeasti ja rahoitusta ryhdyttiin valmistelemaan. Yllättäen syksyllä kuitenkin ministeriö ilmoitti, että Tilannehuoneen tuottamaa aineistoa halutaan jatkossakin käyttää, ja että Tilannehuone on ministeriölle erittäin hyödyllinen, mutta tästä huolimatta “hallinnollisjuridisista” syistä johtuen toiminnan rahoittaminen ei ole mahdollista.

Olemme ajautuneet tilanteeseen, että mikäli resursointia ei saada, Tilannehuone ajetaan alas ja merkittävä osa Tilannehuoneen hyödyistä päätöksenteolle menetetään.

Tarve resursoinnille

Resursseja tarvitaan toimintaan, jonka tavoitteena

1. on ylläpitää ja kehittää säännöllistä raportointia yhdessä päätöksentekijöiden kanssa sekä
2. selvittää reaaliaikaisen datainfrastruktuurin tarpeita ja mahdollisia pysyviä institutionaalisia ratkaisuja yhteistyössä keskeisten instituutioiden kanssa.

Kuluja syntyy:

a. Datan hankinta ja datainfran ylläpito
b. Senioritutkijoiden työaika
c. Tutkimusavustajien työaika
d. Projektinhallinta

Muodollisesti hanke toimii Aalto-yliopiston kirjanpidossa.

250 000€ takaisi hankkeen jatkumisen kesään 2021, johon mennessä suunnitelma mahdollisesta pysyvästä institutionaalisesta ratkaisusta olisi myös valmis.

Ehdotus budjettikirjaukseksi

“Helsinki GSE:lle myönnetään 250 000€ Tilannehuoneen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä reaaliaikaisen yhteiskunnallisen datan pysyvän hyödyntämisen järjestämisen hallinnollisten vaihtoehtojen selvittämiseen."